

היכולת לדמיון

כאמור לעיל, חז"ל מלמדים אותנו שעל מנת להיזכר בכיסא הכבוד אנו צריכים לעשות שימוש ב"כח הדימיון" ("תכלת דומה לים, ים דומה לרקיע"). בהמשך לדברים שאמרנו לעיל יש להביא את דברי השל"ה הקדוש, המסביר את משמעותו של כח הדמיון.

מהותו של כח הדמיון היא היכולת להתבונן במציאות מסוימת ולראות שישנו משהו מעבר למה שמתגלה בה. תכונה זו הינה ייחודית לאדם ומבטאת למעשה את תמצית מהותו: האדם הינו הנברא היחיד שמסוגל להתעלות מעל למציאות שבה הוא שרוי.

מסיבה זו נקרא האדם בשם זה - "אדם", שכן המילה 'אדם' היא קיצור של המילה "אֲדָמָה", מלשון דימוי ודמיון, וכדברי הנביא בישעיהו (י"ד י"ד): "אעלה על במתי עב, אדמה לעליון". האדם מצד עצם מהותו מבטא שאיפה להתעלות מעל למציאותו הפשוטה ולהתקשר למציאות עליונה יותר.

חז"ל מלמדים אותנו שהרעיון של התכלת אינו סתם תזכורת אסוציאטיבית, אלא נועד לגרום לנו להביט אל המציאות ולראות מעבר למה שמתגלה בה בפועל. זאת הסיבה שחוטי הציצית נמצאים בסוף הבגד, על מנת לעזור לנו להבין שלכולנו יש פוטנציאל שניתן לממש מעבר למה שנראה ושאנו יכולים להתעלות מעבר למגבלות המציאות על ידי המצוות שאנו מקיימים.

לא בכדי נאמרה פרשת ציצית בין פרשת המרגלים לבין פרשת קורח; בשני המקרים נבעה הטעות מחסור היכולת לראות שישנו מימד מעבר למציאות הפשוטה. המרגלים הביטו על ארץ ישראל וראו בה "ארץ אוכלת יושביה". הם הבינו שארץ ישראל אינה מתאימה לחיים אנושיים רגילים, אך לא היו מסוגלים להאמין שהם עצמם אכן יכולים לחיות חיים ברמה הרוחנית הגבוהה הנתבעת מיושבי ארץ ישראל.

כיוצא בדבר הייתה טעותו של קורח, שכאמור לעיל - כפר בחשיבותה של דמות הרב; קורח היה בטוח שאין הבדל מהותו בינו לבין משה רבנו ע"ה, ושהתורה כולה קיימת רק עד כמה שהיא נתפסת בשכלו של האדם. הוא לא היה מסוגל לראות שהתורה נוגעת גם למעמקים שהינם מעבר לתחום השגתו של הפשוט של האדם, ושמעבר למציאותו הפשוטה של משה רבנו עומדת העובדה שהוא היה מוסר התורה - האדם היחידי שהיה מסוגל לתווך ולגשר על הפער הבלתי נתפס שבין מציאותה הגבוהה של התורה הקדושה לבין העולם, ולהוריד אותה מהר סיני עד לארץ.

חדושי אגדות [ספרי המהר"ל] מסכת סוטה דף לד עמוד ב

(2)

[ויש לך להבין כי ראוי שלא יבואו לארץ יוצאי מצרים שהיו יותר מבני עשרים, ודבר זה מפני כי היו רחוקים מן הארץ והיה הארץ נגדם, מפני כי הארץ יש לה ברכה טבעית, ויוצאי מצרים הכל היה שלא בטבע כי אם על ידי נסים, ומי שכל ענינו על ידי נסים וכל הנהגתו על ידי נסים מתנגד אל הטבע, ולכך היו יוצאי מצרים מוציאים דבה על הארץ, שאין הנהגת יוצאי מצרים כמו הנהגת באי הארץ מטעם אשר אמרנו, ולא היה רק יהושע בן נון מן אפרים וכלב בן יפונה הם חבבו הארץ, כי יוסף חבב הארץ ואפרים הוא עיקר זרעו, ודבר זה ענין מופלג מאד. וכן יהודה מפני שהוא קדוש הש"י זכה אל הארץ הקדושה, מכ"ש כל שבט לויים קדושים היו וזכו לארץ. וכל הדברים האלו מופלגים ועמוקים מאד מאד. ולכך היו מוציאים המרגלים דבה על הארץ, שהיו מוכנים להתנגד לארץ לגמרי, כי ההנהגה שהיו מתנהגים דור המדבר אינו כמו הנהגה שהיו מתנהגים באי הארץ. ודי בזה למבינים. והבן מה שאמר אח"כ כי כלב הלך ונשתטח על קברי אבות, וכן משה קרא שם ליהושע, ואלו מצד עצמם היה אפשר להתפתות אל המרגלים, רק כי היה זכות אבות מגין על כלב עם התפלה, ועל יהושע היה מתפלל משה].

שפת אמת במדבר פרשת שלח שנה תרלט

(3)

יש להבין ענין שליחות המרגלים. ובאמת מצינו בדרשות חז"ל כמה טעמים על שאיחרו המקום ב"ה במדבר ארבעים שנה ע"ש א"כ מה הוי ס"ד מעיקרא. וכתוב לכל זמן ועת כו' שהי' עת מיוחד להכניסם לארץ ישראל. אבל כתיב תחת השמים. אכן למעלה מן תחת השמים יש חפץ בלי עת. וכן הי' מדריגת בני' במדבר שהיו למעלה מן הזמן. לכן הי' בכחם לכנוס בלי עת שנתקן מצד הטבע. ולכן המרגלים הבינו כי אין העת מיוחד להכניסם וזה הי' אמת כנ"ל. אעפ"כ הי' להם להאמין בהבורא ית' כי היו נכנסים. וז"ש יהושע וכלב טובה הארץ מאוד כו' אם חפץ בנו ה' והביא כו'. פי' כי אם שלא נתקן עדין הארץ. אבל כאשר יכניסם הבורא ית' תתרום ותתעלה הארץ למעלה מהטבע והזמן כנ"ל:

קהלת רבה (וילנא) פרשה ג

(4)

וא"ר ביבי ור' איבו ור' הונא בש"ר יצחק בר מריון ראויין היו ישראל בשעה שיצאו ממצרים שיכנסו לארץ מיד אלא שהיו ישנות מימי נח האילנות, אמר הקדוש ברוך הוא מה אני מכניס את ישראל לחרבה אלא הריני מקיפן דרך המדבר ארבעים שנה כדי שיעמדו הכנענים ויקיצו ישנות ויטעו חדשות כדי שיכנסו לארץ וימצאו אותה מליאה ברכות, רבי אומר אפילו לדבר עבירה יפה בעתו.

שפת אמת במדבר פרשת שלח שנה תרמג

(5)

בפסוק אם חפץ בנו ה' והביא כו'. כי בודאי הרגישו המרגלים כי אינם מוכנים לכנוס לארץ ישראל כמ"ש במ"א דכתיב לכל זמן ועת כו' ולא היו מוכנים לכנוס עד אחר מ' שנה. אך תחת כל השמים כתיב. אבל דור המדבר דורו של מרע"ה הי' כל תהליכות שלהם למעלה מן השמים. וזהו שרמזו חז"ל עלה נעלה אפילו יאמר עשו סולמות לעלות לשמים כו'. הם הדברים שדברנו כי עפ"י הטבע לא היו מוכנים לעלות. וזהו שלח לך כו' כי אם היו מצליחים בשליחותם והיו נכנסין באופן זה שלמעלה מן הזמן והטבע הי' גם מרע"ה נכנס עמהם וכן כתיב בגאולה העתידה בעתה אחישנה זכו אחישנה כו'. והכל תלוי ברצון בני' שע"י תשוקה באהבה רבה להשי"ת מעוררין רצונו ית' ואז אין מניעה מצד הזמן והטבע. וז"ש אם חפץ בנו ה' והביא כו'. ולכן יש לנו ללמוד מזו הפרשה שהגם שבאמת לא הי' הזמן מ"מ אם הי' הרצון בלבבות בני' להשי"ת כראוי הי' באין וכמו כן בגלות הזה אם הי' לנו תשוקה של אמת לשוב אליו ית' יחיש וימהר גאולתינו. אמן: